

Lausunto esityksestä alkoholilainsäädännön muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

STM075:00/2011

Saate

Tässä hyvin pienen alkoholivalmistajan ja kuluttajan näkemys valmistettavaan lakiin. Pidän esitykseni tiiviinä ja suoraan asiaan menevänä, ja käsittelen vain tärkeimmiksi katsotut kohdat.

Kuura Cider on aloittanut siiderituotannon viime syksynä Fiskarsin Ruukissa. Samalla pienellä kylällä on toiminut entuudestaan Rekolan Panimo ja myös tuore yritys Ägräs distillery. Olemme kaikki ns. käsityöläisvalmistajia. Meille maku ja alkuperä on määrää tärkeämpiä. Olemme käsityöläisjuomien arvostuksen nousun lapsia. Isot bulkkivalmistajat eivät ole kilpailijoitamme perinteisessä mielessä. Olemme ylpeitä jokaisesta uudesta ihmisestä, joka löytää määrän sijaan laadun.

Kuura Cider valmistaa suomalaisesta omenasta siideriä. Pyrimme siiderituotteissa huippulaatuun ja uniikkiuteen, ainutlaatuisen lähellä kasvaneen raaka-aineen hyödyntämiseen herkulliseen muotoon. Toimintamme perustuu vastuullisuuteen ja nautiskeluun niin busineksen teossa, kuin asiakkaille tarjottavissa tuotteissamme. Emme tule tekemään bulkkia, tai tuotteita, jotka houkuttelevat alaikäisiä, tai ongelmakäyttäjiä.

Tärkeimmät havainnot

Lakimuutokseen liittyvä tilaviinikäsittelyn määritelmän muutos aiheuttaa tilanteen, jossa osa tuotteista ja siten valmistajista ovat väliinpuotoajia suoramyntioikeuden näkökulmasta. Tämä aiheuttaa elinkeinonharjoittajille epätasa-arvoisen tilanteen, jonka juridisesta oikeutuksesta tullaan todennäköisesti mitteloimaan oikeusasteissa. Käytännön esimerkki: Pienpanimo voisi myydä mainituin ehdoin olutta panimolta 12% asti. Tilan yhteydessä oleva tilaviinikauppa saisi myydä 13% saakka. Lähellä kasvanutta (mutta ei omassa tarhassa) omenaa käyttävä siiderimö ei voisi myydä, kuin epämääräisenä säilyvän kioski-kiertotien kautta 5,5% alk vol saakka olevia tuotteita.

Muutoksen tulisikin sallia samat oikeudet kaikille pienvalmistajille. Siiderin syrjimiselle ei ole mitään perusteita. Jos valmistustapaa täytyy rajoittaa, voisi se olla vaikkapa kuten oluissa nyt hahmoteltu, mutta koskien kaikista raaka-aineista käymisteitse valmistettuna. Tällöin myös siiderintekijät ja simantekijät saisivat samat oikeudet, ilman riskiä haitoista kulutuksen suhteen. Laki voisi mieluusti sisältää vielä raaka-aineen pohjoisten ominaispiirteiden vaatimuksen, kuten tilaviineissä on.

Vielä rehellisesti omista lähtökohdista konkretisoituna. Kuura Ciderilla on hallussaan pieni omenatarha ja lisäksi suunnitelmassa on hankkia vuokratarhoja ja perustaa omakin tarha tuotantotilan lähelle. Ei silti voitaisi yksiselitteisesti sanoa Kuuran olevan maatilatoiminnan harjoittamista (koska sitähan se ei perinteisessä mielessä ole). Jos tulkinta on väärä, tulisi

esitystä selventää siltä osin, mikä tulkitaan tässä tapauksessa hedelmätuotannoksi ja missä kyseiset tarhat voivat sijaita. Kuura Cider on hakeutumassa tilaviinituottajaksi, koska täytämme ehdot nyt. Jos jatkossa emme kuulu tilaviinimääritelmän piiriin, olemme tilanteessa, jossa ulosmyyntioikeus on vain 5,5% juomille, kun naapurin panimossa se on 12%. Ja käytämme lähiseudun raaka-ainetta ja olemme osa paikallisen maaseudun ekosysteemiä. Toivon ja ymmärrän, että esityksen henki ei tarkoittaisi tätä.

Lain valmistelussa tulisi ottaakin huomioon eri juomalajien ja valmistajien tasavertaisuus, jotta yksi muutos ei johda vaatimuksiin seuraavasta. Erityisesti käymisteitse käsityönä valmistettujen juomien osalta ei olisi syytä olla jälleenmyynti-, valmistusmäärä-, verotus-, tai muitakaan eroja. Yhden teollisuushaaran suosiminen on myös juridisesti kyseenalaista. Kyse on kokonaiskuvassa marginaalisista asioista kulutuksen suhteen, mutta suoraviivaistaisi omalta osaltaan lainsäädäntöä.

Yleiset & vaikutusarviot

Sinänsä esityksen tavoitteet ovat hyvät, mutta olisimme odottaneet mukaan myös alkoholikulttuurin huomioimista ja sen tukemista. Pelkkä kansanterveys ja elinkeinopolitiikka ei kata ilmiötä alkoholin käytön takana, joka koostuu ihmisistä, kanssakäymisestä ja alkoholista osana sitä. Näin ollen näkökulmat ovat väistämättä suppeat ja jättävät mahdollisuuksia hyödyntämättä. Kysymys ei ole elinkeinon eduista vs. alkoholikuolemat, vaan ihmisten mahdollisuudesta hankkia vastuullisesti tuotteita, joista pitävät.

Lähtökohta tulisikin mieluummin olla kuluttajan edut. Elinkeinoon edut ja kansanterveys ovat sitten seurausta siitä. Uskoisin, että kaikki lausunnon antajat haluavat kaikille hyvää, eli tervettä kansaa ja suomalaisille töitä. Erot syntyvät keinoista. Meidän on vaikea uskoa, että kuvattuja ongelmia ratkaistaisiin säkillisellä vanhoja keinoja. Siinä mielessä esitys sisältää monia hyviä kohtia, joilla haetaan eri suuntaa, joskin yllämainitusti vääristä lähtökohdista (teollisuus), ja liian suppeasti (kansanterveys).

Lisäksi mielestämme tulisi kiinnittää merkittävästi enemmän huomiota ongelmaryhmiin laajasti ja kehittää toimivia malleja sinne. Alkoholiveroa tulisi ohjata enemmän varhaisen hoidon malleihin ja lukuisten tukea nauttivien järjestöjen fokus tulisi rahoitusmielessä ohjata pois yleisestä alkoholin demonisoinnista efektiivisten hoitomallien kehittämiseen ja tuottamiseen.

Vähittäismyynnin alk vol rajan nosto on askel oikeaan suuntaan. Muutoksen heijastusvaikutuksista teillä on tutkimustietoa ainakin kahdesta suunnasta. Nopeasti ajateltuna artikkelivalikoima voi kasvaa, tai ainakin hyllypaikasta käydään kovempi kisa. Tämä voi suosia isoja kansainvälisiä valmistajia. Raja jättää silti edelleen monia maukkaita juomia sen ulkopuolelle. Koska vähittäismyyntipaikkojen määrä ei kasva, muutos on siis +0,8% maksimialkoholipitoisuuteen, joka ei varsin dramaattiselta vaikuta. Kaupan arviot hinnan alentumisesta sen sijaan voivat vahvistaa myyntiä ja kokonaiskulutuksessa siirtymää tapahtuneekin merkittävästi matkustajatuonnista ja Alkosta vähittäiskaupan piiriin.

Yleisessä keskustelussa ja lausunnoissakin esille tullut huoli ns. limuviinon päätymisestä kauppoihin on turha. Erilaiset makusiiderit ja lonkerot ovat meillä ottaneet sen tilan jo aiemmin ja niiden käyttöä voi suoraan verrata juomasekoituksiin. Limuviinat siis eivät olisi tulossa kauppoihin, ne ovat siellä jo kauan olleet. Ainoa ero olisi siis alkoholi%.

Mainittakoon vielä, että alkoholin jälleenmyyntimonopoli ei ole tarpeen nykypäivän suomessa. Vastuullista alkoholikauppaa tehdään muuallakin jo nyt. Se, että alkoholia myydään tietyn logon alla ei liene vastuullisuudelle tae, vaan vaatimukset jota lainsäätäjät ja viranomaiset kaikilta jälleenmyyjiltä vaativat. Jälleenmyynnin vapauttamisen vastineeksi voisi siis lisätä vastuun korostamista ja nostaa merkittävästi sanktioita lainvastaisesta toiminnasta. Lisäksi tiedämme, että Alkon legitimeetti keikkuu rajoilla jo nyt noin kolmanneksen osuudella myynnistä. Tulemme menemään kohti päivää, jolloin Alko haastetaan tosissaan, sen vuoksi monopolin purkamisen valmisteluun olisi syytä ryhtyä, jotta siirrosta tulisi kaikille osapuolille onnistunut.

Vaikka verotus ei esitykseen kuulu, toteamme tässä yhteydessä, että pientuottajan siideri on eriarvoisessa asemassa suhteessa vaikkapa olueen. Pienpanimoiden verohelpotus on kannatettava monessa mielessä tarjonnan lisäämiseksi laatutuotteiden osalta ja pois määrästä kohti laatua. Sama alennus ei päde siidereihin, joten jälleenmyyntihinnassa voi pelkästään tästä johtuen olla 1,5-2e per litra veroefektinä. Ylipäätään verokannat vaatisivat täydellisen remontin, mutta tasoa ei mielestämme kokonaisuudessa ole tarve laskea (etenkään, jos päivittäistavarakaupan tutkimuksen ennusteet pitävät paikkansa, jolloin matkustajatuonti vähenee merkittävästi ilman veroalea).

Kokonaiskulutuskäsite on monella tapaa ongelmallinen. Sitä kohtaan on esitetty myös asiallista tieteellistä kritiikkiä (Esim. Kari Poikolainen). Malli yksinkertaistaa ilmiön vipuihin ja käyttäjät laumaan. Kuten esityksessä todettu, hinta ja saatavuus nähdään tärkeimpinä vaikuttimina liikauttaa alkoholin kokonaiskulutusta nopealla aikataululla. Tulisi kuitenkin nähdä myös pitkän aikavälin muutokset ja pikemminkin pyrkiä vaikuttamaan niihin. Ongelmakuluttajat muodostavat tulkinasta riippuen neljäsosasta lähes neljäänkymmeneen prosenttiin kansasta. Kyseisessä ryhmässä kaikki eivät ole alkoholisteja, vaan joukossa on tavallisia ihmisiä, joilla kuluu runsaasti enemmän alkoholia, kuin heidän terveydelleen olisi edullista. He myös muodostavat tästä kokonaiskulutuksesta leijonanosan.

Alkoholisteihin saatavuudella ei ole vaikutusta, joten saatavuuden rajoittamisella haetaan efektiä suurkuluttajien joukosta ja pyritään estämään luisuminen alkoholismiin, tai kannäämisen aiheuttamaan muuhun koheltamiseen. Tavoite sinänsä on tärkeä. Nyt esitettynä laki ei juurikaan kääntäisi tätä huonompaan suuntaan. Voi olla jopa niin, että merkittävä matkustajatuonnin väheneminen ja toisaalta lähitarjonnan lisääntyminen vaikuttaa päinvastaisella tavalla. Varastoja ei ole kiire purkaa, kun saatavuuteen voi luottaa lähelläkin.

Huomioitavaa on myös, että muutoksen efektistä ei ole varmaa tietoa. THL on ennustanut, mutta toisaalta päivittäistavarakaupan teettämä varsin validi tutkimus on hyvin erisuuntainen kuin THL:n vastaava. THL on muutenkin profiloitunut status quon ylläpitäjäksi jopa mielipidevaikuttamiseen saakka ja ainakin näin ammattilaisen näkökulmasta tuottaa

valitettavankin huonoa tutkimusta ongelmiamme ratkaisemiseksi. Siksi vaikutusarvioissa on paljon tuntematonta.

Alkoholikulttuurin tervehtymisen tukeminen

Haluamme ajatella, että alkoholikulttuuri on menossa parempaan suuntaan. Kokonaiskulutuksen osalta nuorten juominen on vähentynyt jo pidemmän aikaa trendinomaisesti. Kulutustilastoista on selkeästi huomattavissa ns. kostea sukupolvi. Toivottavasti ei menetetty sukupolvi. Joka tapauksessa päätöksentekoa ei tulisi perustaa ilmiöön, joka on nähtävissä vain tietyissä väestönosissa.

Laadun arvostamista ja käsityökulttuuria tulisi tukea kaikin käytettävissä olevin keinoin. Yksi nautiskeluun ostettu pullo useimmiten vastaa hinnaltaan kahta bulkkituotetta. Pienpanimoiden osalta on puhuttu buumista jo pidempään, tisleissä se on päällä. Siiderivalmistuksen osalta on useita pieniä hankkeita meneillään, jossa nimenomaan hyödynnetään aitoa suomalaista raaka-ainetta, kiinalaisesta tiivisteestä tehtyjen limusiidierien sijaan. Aidon siiderin valmistus on siis saamassa jalansijaa ja omalta osaltaan tulee vaikuttamaan laatufokukseen pois määrästä. Tätä kehitystä riskeeraa tuleva esitys laiksi ylimpänä mainituin ulosmyyntimäärittäilyin. Kuura Cider käytti viime satokaudella noin 30000 kiloa lähellä tuotettua omenaa ja määrä kasvaa ensi vuodeksi. Tällä määrällä on merkittävä vaikutus usean tuottajan hankalana pidettyyn kakkoslaadun omenasatoon ja toivottavasti tuo varmuutta investoida elinkeinoonsa.

Kulttuuria tukee 5,5% raja, ravintoloiden ulosmyyntioikeus ja pienpanimoiden uusi ulosmyyntioikeus. Pitkällä aikavälillä alkoholirajasta tulisi luopua kokonaan. Kulttuuria vastaan sen sijaan on etämyynnin ehdoton kieltäminen, joka vaikuttaa ensisijaisesti nimenomaan alkoholiharrastajiin. Kyseinen muutos ei näy ongelmakäyttäjissä, mutta hankaloittaa positiivisen makulähtöisen kulttuurin leviämistä. Lisäksi muutos olisi todennäköisesti legitimizeiltään hatara ja valtio joutuisi puolustamaan sitä oikeusasteissa. Yksiselitteisempää olisi vahvistaa nykyinen käytäntö.

Lisäksi tulevan lain tulisi sisältää mahdollisuuden alkoholin verkkojakeluun kotimaassa. Jos myyntitransaktio hoidetaan asianmukaisesti, ja samalla huolehditaan ikätarkastuksesta käytössä olevin menetelmin, tulisi ostosten luovutus olla mahdollista vähittäismyyntiluvan haltijoiden luona. Tyypillisesti tämä tarkoittaisi vaikkapa matkahuollon noutopisteissä, jotka sijaitsevat vähittäismyyntiä harjoittavissa kaupoissa, ja olisivat siten kelvollisia täyttämään alkoholin luovutukseen liittyvät ehdot. Pitkällä aikavälillä toimitus suoraan kotiin tulisi olla sallittua, kun oston yhteydessä on huolehdittu iän tarkastamisesta.

Useimmiten tuote sisältää alkoholia, koska se on osa tasapainoiseen tuotteeseen tarvittavaa koostumusta. Kuten jäännössokeri, hapot tai itse aromaattinen maailma. Siksi alkoholin tiukat rajat ovat haasteita, joskus jopa esteitä tuoda tuotteita markkinoille. Konkreettinen esimerkki. Siideri, joka tehdään makeista omenoista, valmistu yli 5,5% alc vol. Sitä pitäisi laimentaa, eli heikentää, jotta vähittäismyynti olisi mahdollista. Koska laatu on ykkösprioriteettimme, emme sitä tee. Tällöin hyllytilan nappaa joku todennäköisesti halvempi tuote ja se ylläpitää kulutuksen kohdentumista bulkkituotteisiin, joita on myös mahdollisuus

samalla rahalla ostaa useampi. Nykyisen esityksen etu on luonnollisesti rajan lievä nousu, joka hieman vähentää kyseistä efektiä. Tämän vuoksi myös tilaviini-myynti-jatkuminen on erinomainen, samoin panimoille ehdotettu pienpanimoiden ulosmyyntimahdollisuus. Ongelma on määritelmien epäselvyys, sekä muista raaka-aineista tehtyjen, mutta uuteen tilaviinimääritelmään mahtumattomien tuotteiden kohtalo. Tulisikin ottaa ne mukaan. Toivottavaa olisi, että jälleenmyynnistä rajat poistuvat kokonaan ja ensimmäisenä vaiheena vaikka 15% saakka. Lisäksi tilaviinimääritelmään tulisi ulosmyyntioikeuteen lisätä liköörit ja muut väli tuotteet. Samoin käsityöläistislaamoille tulisi myöntää ulosmyyntioikeus omiin tuotteisiin.

Luku ja pykäläkohtaiset

Etämyynti 3§ 14 ja laki 4 luku 30§

Etämyynnin kieltäminen aiheuttanee enemmän vaivaa ja haittaa, kuin hyötyjä. Harrastajat ovat valmiita taistelemaan oikeuksiensa puolesta. Lisäksi valtiolla on yksiselitteinen velvollisuus osoittaa kiellon perusteet. Etämyynnin kieltäminen ei siis tule onnistumaan ilman oikeuskäsittelyä. Näiden lisäksi kieltämisen vaikutukset ongelmaryhmään olisivat lähinnä marginaaliset. Isot linjat ovat muualla, tällä ei ole vaikutusta kansanterveystavoitteeseen. Laatu- ja ympäristöpolitiikan kannustamiseksi ja pienen asian ison vaivan säästämiseksi etämyynti tulisikin yksinomaaisesti sallia.

Tilaviini 3§ 15

“Tilaviinin alkuperäisen luonteen vuoksi määritelmään kuuluisi, että tuotteiden valmistus ja myynti tapahtuu luvanhaltijan maatalouden harjoittamisen yhteydessä. Maatalouden harjoittamisella tarkoitetaan tässä suhteessa vakiintuneesti peltoviljelyä, kasvi- ja puutarhaviljelyä ja puutarhaviljelyä. Lisäksi maataloudeksi luetaan yleisesti sellainen toiminta, jota on tuettu maatalouden rakennetoimenpiteillä kuten ammattimaisesti harjoitettuna marjastus ja sienestys sekä muu näihin rinnastettava tuotanto. Tilaviiniä ei siten olisi esimerkiksi tehdastuotantona maatalouden harjoittamisen ulkopuolella valmistettu marjaviini.”

Kyseinen määritelmä on epäselvä siltä osin, mikä on maatalouden harjoittamista vaikkapa puutarhaviljelyn osalta. Jos pitää hallussaan omenatarhaa siideriä varten 5km päässä tuotantolaitoksesta, onko se sitä?

Toinen kohta on raja-alueiden osalta. Suomalaisia viinirypäleitä tulisi voida käyttää raaka-aineena. Niiden määrä on erityisen vähäistä, mutta konteksti on mielenkiintoinen. Tämä ei aseta uhkaa EU:n erityiskohtelulle etelän tukien tai monopolin ylläpidon osalta, vaikka sitä peläten tämä raja-alue on varmasti tehty. Lain tulisikin kannustaa tekemään laatujuomia olipa raaka-aine mikä hyvänsä.

Vähittäismyynti

Tulisi sallia pelkästään alkoholia myyvät vähittäismyyntipaikat. Nykyisin ja esityksessä muotoillusti laki jää edelleen epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi alkoholituotteiden ja elintarvikeosuuksien suhteen, täten on normien purkua vastaan. Edelleen kyseessä on isossa kuvassa pieni juttu, mutta voi potentiaalisesti sitoa suhteellisen paljon resursseja valvontaan ja tulkintaan. Pienet erikoiskaupat ovat oletettavasti myös hyvin kalliita kulurakenteen puolesta jo, joten niiden vaikutus olisi lähinnä toimia laatukulttuurin katalyyttina pistemäisesti. Ei markkinahäiriötä suhteessa Alkon asemaan.

18§ Anniskelu

Anniskeluun suunnitellut muutokset ovat kokonaisuudessaan järkeviä, eivätkä sisällä riskejä. Ne suoraviivaistavat toimintaa, mutta pitävät vastuut selkeänä.

Olen mielelläni käytettävissä, jos asiaa tarvitsee valottaa lisää.

16.1.2017 Fiskars

Petri Halmetoja
Kuura Cider Oy
petri.halmetoja@kuuracider.fi
0445272825